TIETOJA RAHOITUSVÄLINEISTÄ JA NIIHIN LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ

24.1.2014

1. YLEISTÄ RAHOITUSVÄLINEISIIN MAHDOLLISESTI LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ

Sijoitustoimintaan liittyy aina taloudellinen riski. Tuotto voi jäädä saamatta ja sijoitetun pääoman voi jopa menettää. Ennen sijoituspäätöksen tekemistä Asiakkaan on syytä tutustua huolella sijoitusmarkkinoihin ja eri rahoitusvälineisiin sekä muihin sijoitusvaihtoehtoihin. Asiakas vastaa itse omien sijoituspäätöstensä taloudellisista tuloksista.

2. TIEDOKSI SIJOITUSPÄÄTÖSTÄ HARKITSEVILLE

- Sijoituspäätöstä harkitsevan Asiakkaan on syytä perehtyä huolellisesti sijoitustoimintaa koskevan sopimuksen sisältöön ja mahdollisiin riskeihin. Rahoitusvälineisiin liittyvä sijoittaminen ja kaupankäynti tapahtuu Asiakkaan omalla vastuulla
- Rahoitusvälineiden välistä ja sisäistä suhteellista jakoa on syytä tarkkailla jatkuvasti, jotta sijoitussalkun sisältö olisi aina riskiprofiilin kannalta sopiva
- Asiakkaan on itse ryhdyttävä mahdollisiin toimenpiteisiin riskien minimoimiseksi, toisin sanoen sijoituksista aiheutuvien tappioiden estämiseksi
- Asiakas sitoutuu noudattamaan palvelujen tarjoamista koskevia sopimusehtoja.

3. RAHOITUSVÄLINEISIIN LIITTYVÄT RISKIT

Riski tarkoittaa mahdollisuutta saada sijoituksesta voittoa tai kärsiä sijoitukseen liittyviä tappioita. Kaikkiin sijoitustuotteisiin liittyy aina riskejä, ja myös matalan riskin sijoitusstrategioihin sisältyy epävarmuustekijöitä. Sijoituksiin liittyvät riskit vaihtelevat maittain ja myös sijoituslajeittain. Sijoituksiin liittyvät riskit määräytyvät muun muassa rahoitusvälineen rakenteen ja ominaisuuksien perusteella. Tiettyyn tuotteeseen tai transaktioon liittyvät riskit määräytyvät tuotteen juoksuajan sekä osapuolia koskevien olosuhteiden tai osapuolten välisten suhteiden perusteella. Vaikuttavia tekijöitä ovat myös sijoittajien tarpeet ja tavoitteet, tapa, jolla sijoitus tehdään tai sitä tarjotaan, myydään tai sillä käydään kauppaa, liikkeeseenlaskijan toimintamaa tai kotipaikka, salkun sijoitusten hajautus tai keskittäminen (esimerkiksi eri valuuttoihin, arvopapereihin, maahan tai liikkeeseenlaskijaan sijoitettu summa), transaktion monimutkaisuus ja vipuvaikutus.

Eri rahoitusvälineillä on erilainen riskitaso. Rahoitusvälineillä tapahtuvaa kaupankäyntiä tai rahoitusvälineisiin liittyviä päätöksiä harkitsevien on syytä tuntea sijoitusten tuottoihin liittyvät riskit. Rahoitusvälineisiin liittyvät tärkeimmät riskit on selostettu seuraavassa.

4. RISKITYYPIT

Markkinariskit
Sijoitusten markkinariski aiheutuu markkinahintojen vaihtelusta. Sijoituksen arvo voi kasvaa tai pienentyä tarjonnan ja kysynnän, sijoittajien kiinnostuksen ja kohde-etuutena olevien tai siihen liittyvien sijoitusten hintojen mukaan. Myös toimialoihin, politiikkaan ja talouteen liittyvillä tekijöillä voi olla vaikutusta. Markkinariski voi vaikuttaa sijoituksen arvoon, olipa kyse koko markkinoiden muutoksesta tai vain sijoituskohtaisesta muutoksesta.

Kansainväliset sijoitukset
Kansainvälisiin tai kansainvälisiä elementtejä sisältäviin sijoituksiin voi kohdistua kyseisten maiden markkinoille ominaisia riskejä, jotka voivat olla erilaisia kuin kotimaan markkinoiden riskit ja joissakin tapauksissa kotimaisia riskejä suuremmat. Kansainvälisten transaktioiden tai ulkomaan valuuttamääräisten sopimusten mahdollisiin tuottoihin tai tappioihin vaikuttavat niin rahoitusvälineen arvon, markkinoiden kuin valuuttakurssienkin muutokset.

Erityisesti kehittyvillä markkinoilla hinnat voivat heilahdella paljonkin. Kurssierot, pienet kaupankäyntivolyymit ja hinnoittelun suuri hajonta voivat olla tavallisia, samoin ennakoimattomat markkinoiden liikkeet. Kehittyvien markkinoiden läpinäkyvyys, tehokkuus, likviditeetti, markkinainfrastruktuuri, oikeusjärjestelmän luotettavuus ja lainsäädäntö ovat usein puutteellisia kehittyneisiin markkinoihin verrattuna.

Luottoriski
Luottoriski on kaiken rahoitustoiminnan perusriski. Luottoriski on tappioriski, joka aiheutuu lainanottajista, joukkovelkakirjojen velallisista, takaajista tai vastapuolista, jotka eivät selviydy vastuistaan. Luottoriski voi tarkoittaa myös osapuolten luottokelpoisuuden heikkenemistä. Luottoriskiä mitataan yleensä mahdollisella absoluuttisella tappiosummalla.

Selvitysriski
Selvitysriski on luottoriski, joka syntyy, kun vastapuoli ei toimita arvopaperia (tai sen arvoa) sovittujen ehtojen mukaisesti toisen vastapuolen jo täytettyä omat sopimusvelvoitteensa. Selvitysriski on suuri valuuttatransaktioissa ja valuutanvaihtosopimuksissa, koska käteismaksut voidaan suorittaa eri aikoina ja selvittää eri aikavyöhykkeissä. Selvitysriskiä voi sisältyä myös kehittyvien maiden osakekaupankäyntiin. Selvitysriskiä voi sisältyä erityisesti rahoitusvälineiden kaupankäyntiin kehittyvillä markkinoilla, joilla maksu ja rahoitusvälineen luovutus selvitetään erillään.

Volatiliteettiriskit
Volatiliteetti tarkoittaa arvon nopeaa heilahtelua ylös tai alas. Sijoituksen volatiliteetin kasvaessa myös tappion tai voiton mahdollisuus kasvaa, koska osto- ja myyntihinnan välillä voi olla isokin ero.

Maksukyvyttömyys
Kaupankäynnin vastapuolena toimivan yrityksen tai transaktioon osallistuvien välittäjien maksukyvyttömyys tai laiminlyönti voi johtaa positioiden likvidointiin tai sulkemiseen ilman asiakkaan suostumusta tai siihen, ettei sijoituksen arvoa palauteta Asiakkaalle.

Valuuttariski
Valuuttariski syntyy valuuttakurssien vaihtelusta, joka voi kasvattaa valuuttatransaktioihin sekä ulkomaan valuuttamääräisiin johdannais- ja arvopaperikauppoihin liittyviä voittoja tai näistä transaktioista aiheutuvia tappioita. Suojaus (hedging) voi lisätä tai vähentää valuuttariskiä, mutta se ei välttämättä poista valuuttakurssien vaihtelusta aiheutuvaa riskiä kokonaan.

Korkoriski
Korkoriski aiheutuu korkojen muutoksista. Korot voivat nousta tai laskea. Korkoriski vaikuttaa joukkovelkakirjalainojen arvoon suoremmin kuin osakkeiden arvoon, joten se on merkittävä riski joukkovelkakirjoihin sijoittaneille. Korkoriski tarkoittaa sitä, että arvopaperin, erityisesti joukkovelkakirjan, suhteellinen arvo heikkenee koronnousun seurauksena. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti muihin tuotteisiin. Korkojen noustessa joukkovelkakirjojen hinnat laskevat ja päinvastoin. Tämä perustuu siihen logiikkaan, että korkojen noustessa joukkovelkakirjan omistamiseen liittyvä vaihtoehtokustannus pienenee, koska sijoittavat voivat realisoida suurempia tuottoja siirtymällä muihin, koronnousua heijastaviin sijoituksiin.

Vaihtuvakorkoisiin ja kiinteäkorkoisiin välineisiin liittyy muitakin korkoluonteisia riskejä. Vaihtuvakorkoisten välineiden korkotuottoa ei voi ennakoida. Korkotuottojen vaihtelun takia sijoittajat eivät voi määrittää vaihtuvakorkoisten välineiden tuotto-odotuksia ostohetkellä, joten sijoituksen tuottoa ei voi verrata niihin sijoituksiin, joiden korko on sidottu pitemmäksi aikaa.

Hyödykeriski
Hyödykeriski tarkoittaa futuurimarkkinoiden arvoon ja futuurituottojen määrään liittyviä epävarmuustekijöitä, jotka aiheutuvat hyödykkeiden hintojen vaihtelusta. Hyödykkeiden hinnat voivat vaihdella merkittävästikin, jos luonnonmullistukset tai onnettomuudet, kuten maanjäristykset tai tulipalot, vaikuttavat hyödykkeiden tarjontaan tai tuotantoon. Hyödykkeen hintaan voi vaikuttaa myös esimerkiksi selkkaus tai sotatila, joka heikentää hyödykkeen tarjontaa tai tuotantoa. Jos tuotteesta maksettava korko ja/tai lunastushinta määräytyy hyödykkeen hinnan perusteella, hyödykkeen hinnan muutos voi vähentää tuotteesta maksettavaa korkoa ja/tai lunastushintaa. Jos sijoituksen lunastushinta pienenee, tuotteen lunastuksesta maksettava summa voi joissakin tapauksissa olla pienempi kuin kyseiseen tuotteeseen alun perin sijoitettu pääoma.

Oikeudellinen riski
Oikeudellinen riski tarkoittaa sitä, että vastapuoli ei välttämättä noudata lakeja ja asetuksia tai osapuolten välisissä tiedoissa tai sopimuksissa voi olla puutteita. Näihin lukeutuvat myös oikeudelliset ja verotukseen liittyvät riskit niissä maissa, joihin sijoituksia tehdään.

Lainsäädäntöriski
Kaikkiin sijoituksiin voi kohdistua lainsäädännöllisiä tai rakenteellisia riskejä. Tällainen riski voi aiheutua monista poliittisista, taloudellisista ja muista tekijöistä, eikä sitä voi ennakoida. Siksi riski on suurempi kehittyvillä markkinoilla, mutta se on olemassa aina markkinoista riippumatta. Kehittyvillä markkinoilla viranomaisvalvonta on vähäisempää, samoin liiketoiminnan ja toimialojen käytäntöjä, pörssejä ja OTC-markkinoita koskeva lain-säädäntö.

Verotusriski
Verosäännöt ja niiden täytäntöönpano voivat muuttua aika ajoin. Sijoituksiin voi liittyä monimutkaisia sijoittajakohtaisia veroseuraamuksia.

Positioiden välinen korrelaatio
Positioiden välinen korrelaatio on kyseessä, kun vähintään kaksi osapuolten välistä transaktiota kumoaa

toisensa. Tällöin yhteen tai useaan transaktioon liittyvä luottoriskin kasvu vähentää vastaavasti toisen transaktion luottoriskiä nettoutusperiaatteen mukaisesti. Sijoitusten välinen epätäydellinen korrelaatio mahdollistaa suuret voitot tai tappiot suojausstrategiassa ja lisää näin position riskiä.

Operatiivinen riski
Operatiivinen riski, kuten tärkeimpien järjestelmien ja ohjausmenetelmien (esim. IT-järjestelmien) toimintahäiriö, voi vaikuttaa kaikkiin rahoitustuotteisiin. Liiketoimintariski, erityisesti puutteellisesta tai kehnosta liikkeenjohdosta aiheutuva riski, voi vaikuttaa myös yrityksen osakkeenomistajiin tai sijoittajiin. Henkilöstö- ja organisaatiomuutokset voivat vaikuttaa näihin riskeihin merkittävästi. Operatiivinen riski ei välttämättä näy ulospäin.

Toimialakohtaiset riskit
Toimialakohtainen riski tarkoittaa sitä, että toimialaa koskeva odottamaton tapahtuma vaikuttaa koko toimialan tulokseen ja toimialaan liittyvään rahoitusvälineeseen.

Likviditeettiriski
Välineen likviditeettiin vaikuttavat suoraan kyseisen välineen kysyntä ja tarjonta ja epäsuorasti myös muut tekijät, kuten markkinahäiriöt (vaikkapa pörssin toimintakatkos) tai infrastruktuuriongelmat, kuten arvopaperien selvitysprosessin puutteet tai häiriöt. Likviditeettiriski tarkoittaa sitä, että rahoitusvälineen ostaminen tai myyminen voi olla hankalaa määrättynä ajankohtana.

5. OSAKKEET JA NIIHIN LIITTYVÄT RAHOITUSVÄLINEET

Osakeyhtiöiden osakkeet
Osakeyhtiöiden osakkeet oikeuttavat yleensä haltijansa osuuteen yhtiön osakepääomasta. Osakkeiden liikkeeseenlasku on ensisijainen keino hankkia riskipääomaa yhtiölle. Liikkeeseenlaskijalla ei useimmiten ole velvollisuutta maksaa osakkeen alkuperäistä ostohintaa tai pääomaa takaisin osakkeenomistajalle, ennen kuin yhtiö lopettaa toimintansa. Liikkeeseenlaskija voi pääomasijoituksen vastineeksi jakaa harkintansa mukaan osakkeenomistajille osinkoa käteissuorituksena tai lisäosakkeina.

Osakkeisiin sisältyy yleensä äänioikeus yhtiön hallintoon liittyvissä päätöksissä. Yleensä osuus osakepääomasta, osingoista ja äänivallasta määräytyy osakkeiden lukumäärän mukaan. Myös osakelaji (sarja, johon osake kuuluu) voi vaikuttaa äänivaltaan. Osakkeita on kahdentyyppisiä: julkisia ja yksityisiä. Vain julkisilla osakkeilla käydään kauppaa pörssissä.

Osakkeisiin kohdistuvat kaikki tärkeimmät riskityypit, jotka on esitelty edellä riskejä käsittelevässä luvussa. Osakkeisiin kohdistuu lisäksi yhtiön toimialan epävakaisuudesta tai ongelmista aiheutuva riski. Jos yhtiö on yksityinen eli sitä ei ole listattu pörssissä tai yhtiö on listattu pörssissä mutta sen osakkeilla käydään kauppaa vain harvoin, osakkeeseen voi kohdistua myös likviditeettiriski, jonka vuoksi osakkeiden myynti voi olla hyvin hankalaa.

Osakekurssi
Osakekurssi perustuu osakkeen kysyntään, joka puolestaan perustuu yhtiön pitkän aikavälin tuotto-odotuksiin ja tulevaisuudennäkymiin. Kurssit vaihtelevat usein sen mukaan, miten analyytikot arvostavat yhtiön tulevan tuottopotentiaalin. Markkinoiden yleinen kehitys, suhdannevaihtelut, tekninen kehitys, lainsäädäntö, kilpailu ja muut vastaavat tekijät vaikuttavat yhtiön tuotteiden tai palveluiden kysyntään ja ovat siten oleellisen tärkeitä yhtiön osakekurssin kehityksessä.

Myös osakkeen likviditeetti vaikuttaa osakekurssiin. Jos likviditeetti on hyvä, osakkeella käydään vilkkaasti kauppaa. Pörssiarvoltaan alhaisten yritysten osakkeiden (ns. senttiosakkeiden) likviditeetti on alhainen, joten tällaisiin sijoituksiin liittyy riski sijoituksen arvon menettämisestä. Tietyissä kaupankäyntitilanteissa position likvidointi tai hankkiminen voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Ostokurssi on hinta, jonka ostaja on valmis maksamaan arvopaperista. Osakemäärä tarkoittaa sitä, miten paljon osakkeita sijoittaja on halukas ostamaan ostokurssiin. Myyntikurssi on hinta, jonka myyjä haluaa osakkeistaan. Osto- ja myyntikurssit ovat pörssikaupan perustekijä. Ne määrittävät täsmällisesti kulloinkin ostettavissa ja myytävissä olevien osakkeiden määrän.

Kaupankäynnin osapuolet voivat halutessaan käyttää rajahintatoimeksiantoa, jolloin enimmäis- ja vähimmäishinta on rajoitettu. Osapuoli määrittää haluamansa osto-tai myyntikurssin lisäksi osakemäärän. Toimeksiannoilla voi olla aika- tai määrärajoitus, kuten ”päivän loppuun mennessä” tai ”kaikki tai ei mitään”.

Osakkeiden splittaus
Splittaus kasvattaa liikkeeseen laskettujen osakkeiden määrää niin, että kunkin osakkeenomistajan suhteellinen osuus pysyy samana. Tämä voi vaatia lisäyksen yhtiön perustamiskirjaan, yhtiöjärjestykseen tai muuhun vastaavaan asiakirjaan muutoksen, jossa hyväksytään osakemäärän kasvattaminen (tai vähentäminen, jos kyseessä on käänteinen splittaus). Splittaus ei tuo yhtiöön uutta osakepääomaa, koska osakekohtainen nimellisarvo pienenee.

Takaisinostot
Takaisinostoissa yhtiö tarjoutuu ostamaan takaisin omia osakkeitaan. Tarkoituksena on yleensä osakekurssin nostaminen tai vihamieliseltä ostotarjoukselta suojautuminen.

Suunnatut annit
Suunnatussa annissa poiketaan nykyisten osakkeenomistajien etuoikeudesta merkitä osakkeita suhteessa omistuksiin. Suunnatun annin avulla yhtiöt voivat esimerkiksi rahoittaa uusia yritysostoja.

Listautumisanti
Listautumisannissa yhtiö laskee ensimmäistä kertaa osakkeitaan julkiseen myyntiin. Useimmissa maissa käytössä on sijoittajia suojaava yksityiskohtainen säännöstö, joka koskee osakkeiden julkista myyntiä. Pörssin listautumisvaatimusten on täytyttävä, ennen kuin yhtiö voi listautua pörssiin tai yhtiön osakkeet voidaan ottaa myyntiin pienille yrityksille suunnatuilla listaamattomien arvopaperien markkinoilla.

Sijoitustodistukset
Sijoitustodistukset ovat yleensä pankkien liikkeeseen laskemia jälkimarkkinakelpoisia arvopapereita, jotka edustavat jonkin yhtiön tiettyä osakemäärää. Sijoitustodistuksilla käydään kauppaa paikallisessa tai ulkomaisessa pörssissä. Sijoitustodistukset voivat helpottaa sijoittamista yhtiöihin, koska hintatiedot ovat laajalti saatavilla, transaktiokustannukset ovat pienet ja osingonjako tapahtuu ajallaan. Mahdolliset riskit liittyvät kohde-etuutena olevaan osakkeeseen ja todistuksen liikkeeseen laskevaan pankkiin. Sijoitustodistuksiin, joiden kohde-etuutena ovat ulkomailla (erityisesti kehittyvillä markkinoilla) liikkeeseen lasketut osakkeet, kohdistuu myös kyseiden maiden arvopaperimarkkinoihin liittyviä riskejä. Ulkomaisiin sijoitustodistuksiin liittyy lisäksi valuuttariski.

Warrantit
Warrantteja laskevat yleensä liikkeeseen rahoituslaitokset, ja niillä käydään kauppaa pörsseissä. Warrantit antavat optioiden tapaan haltijalleen oikeuden, mutta ei velvollisuutta, ostaa tai myydä kohde-etuutena oleva arvopaperi tai hyödyke toteutushintaan määritettynä päivämääränä tai sitä ennen. Warrantti on option kaltainen, mutta sen maturiteetti on yleensä pitempi. Sillä voi olla myös enemmän kohde-etuuksia. Warranttien juoksuaika on usein joustavampi kuin muiden arvopaperien, ja niiden aikarakenne voidaan räätälöidä markkinakysynnän mukaiseksi. Warrantteihin sijoittanut voi menettää ainoastaan alkuperäisen sijoituksensa arvon. Suurin mahdollinen tappio on tiedossa jo etukäteen, joten vakuusvajetta ei synny. Warrantit ovat samankaltaisia kuin optiot ja muut johdannaistuotteet, joten niissä on mahdollisuus käyttää vipuvaikutusta. Kohde-etuutena olevan arvopaperin pienikin hinnanmuutos saattaa kuitenkin aiheuttaa suhteettoman suuren positiivisen tai negatiivisen muutoksen warrantin arvossa. Warranttien hinta on siis altis vaihtelulle.

Warranteihin voivat kohdistua kaikki riskejä käsittelevässä luvussa esitetyt tärkeimmät riskit. Warrantteihin sijoittavien on varauduttava siihen, että he voivat menettää sijoituksensa koko arvon sekä mahdolliset välityspalkkiot ja muut transaktiomaksut.

Pääomasijoittaminen
Pääomasijoittaminen on laaja termi, jolla tarkoitetaan yleensä sijoittamista julkisesti noteeraamattomien yksityisten yritysten arvopapereihin. Jos pääomasijoittaja haluaa myydä noteeraamattomat arvopaperit, ostaja on löydettävä muualta kuin julkisesta markkinapaikasta. Yksityisten yritysten arvopapereille voi olla siirtorajoituksia. Pääomasijoituksia tekevät yhtiöt saavat yleensä sijoitukselleen tuottoa joko listautumisannin, määräysvallassaan olevan yrityksen myynnin tai fuusion tai oman pääoman uudelleenjärjestelyn kautta. Yritys voi myydä listaamattomia arvopapereita suoraan sijoittajille (suunnatulla osakeannilla) tai pääomarahastoon, joka kerää piensijoittajien sijoittaman pääoman yhteen.

TIETOJA RAHOITUSVÄLINEISTÄ JA NIIHIN LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ

Pääomasijoitukseen liittyvien riskien takia sijoituksen arvo voidaan menettää kokonaan, jos sijoituksen kohteena oleva yritys ei menesty. Julkisesti noteeraamattomien yritysten osakkeisiin sijoittaminen on yleensä riskialttiimpaa kuin noteerattujen osakeyhtiöiden osakkeisiin sijoittaminen. Kaikki riskejä käsittelevässä luvussa esitetyt tärkeimmät riskitekijät koskevat myös pääomasijoituksia.

6. RAHAMARKKINAVÄLINEET

Rahamarkkinaväline tarkoittaa lyhyttä, yleensä enintään kuuden kuukauden (joissakin tapauksissa vuoden) pituista lainaa, jossa lainanantaja ottaa rahamarkkinoilta pantin ja lainaa (siirtää) sen lainanottajalle. Lainanottajan on määritettävä täsmällinen summa ja laina-aika. Kuten muihinkin velkapapereihin, rahamarkkinavälineisiin voivat kohdistua kaikki riskejä käsittelevässä luvussa esitetyt tärkeimmät riskit, erityisesti luotto- ja korkoriski.

7. JOHDANNAISET

Johdannaisia ovat optiot, futuurit, vaihtosopimukset, korkotermiinit, luottoriskin siirtoon tarkoitetut johdannaiset sekä hinnanerosopimukset. Johdannaiset voivat olla pörssissä noteerattuja välineitä, OTC-välineitä tai arvopaperistettuja tuotteita, kuten velkakirjoja tai todistuksia. Riskejä käsittelevässä luvussa esitellyt riskit voivat koskea kaikentyyppisiä johdannaissopimuksia.

Johdannaisista yleensä

Johdannainen on rahoitusväline, sopimus tulevasta kaupankäynnistä rahasummalla, hyödykkeellä tai muulla arvolla kohde-etuutena olevan arvopaperin tai hyödykkeen mukaisesti, ellei kaupankäynnin kohteena ole itse kyseinen arvopaperi tai hyödyke. Yleisimpiä johdannaisia ovat optiot, futuurit ja vaihtosopimukset. Johdannaissopimuksiin liittyy paljon riskejä, joten niitä ei välttämättä suositella kokemattomille sijoittajille tai sijoittajille, joilla on käytettävissään rajoitetusti pääomaa.

Johdannaismarkkinat ovat ajoittain epälikvidit mittavien transaktioiden takia sekä siksi, että monia johdannaissopimuksia ei noteerata pörssissä, vaan niillä käydään kauppaa yksityisesti. Tällöin position likvidointi tai transaktion toteuttaminen hyvään hintaan ei välttämättä onnistu.

Pörssissä kaupattaviin johdannaisiin kohdistuvat samat riskit kuin pörssikauppaan yleensä, ja useimmiten niihin liittyy vakuusvaatimus. Pörssien ulkopuolella myytävät johdannaiset voivat olla listaamattomia vaihdantakelpoisia arvopapereita tai bilateraalisia OTC-sopimuksia. Johdannaisilla voidaan käydä kauppaa eri tavoin pörssissä ja muilla markkinoilla, mutta kaupankäyntiin liittyy aina joko liikkeeseenlaskijan luottoriski (vaihdantakelpoiset arvopaperit) tai vastapuolen luottoriski (OTC-sopimukset). Edellä esitettyjen riskien lisäksi johdannaisiin liittyy johdannaissopimuskohtaisia ehtoja koskevat riskit riippumatta siitä on kyse, vakioidut tai vakioimattomat (OTC) johdannaiset. Riskinä on myös se, että tappiota tuottavasta sopimuksesta (OTC-sopimus) voi olla vaikea päästä eroon, koska vastapuolella ei välttämättä ole velvollisuutta sulkea tai likvidoida positiotaan. Pörssin ulkopuolella johdannaissopimusten ehdoista neuvotellaan tapauskohtaisesti. Tällaisten johdannaistransaktioiden ehtoja ei ole vakioitu, eikä näille vakioimattomille johdannaisille ole keskitettyä hinnoittelulähdettä.

Johdannaissopimusten arvoa voi olla vaikea määrittää. Eri rahoituslaitokset, hinnoittelumallit ja taloudelliset olettamukset voivat tuottaa erilaiset arvot samalle johdannaissopimukselle. Johdannaissopimusten arvoon vaikuttavat mm. jäljellä oleva maturiteetti, markkinakurssi, hintavaihtelu ja korkoaste, joten sen hinta voi vaihdella ajan mittaan.

Johdannaisia käytetään yleisimmin muiden sijoitusten suojaamiseen, taloudellisilta riskeiltä suojautumiseen sekä spekulaatiotarkoituksiin. Sijoittajien tulee harkita tarkoin jokaista johdannaissijoitusta. Johdannaissopimuksen ehdot ja siihen liittyvät vastuut on syytä selvittää etukäteen. Riskejä käsittelevässä luvussa esitetyt riskit, erityisesti markkinariski, luottoriski ja kohde-etuuteen liittyvät toimialakohtaiset riskit, koskevat kaikkia johdannaisia.

Futuurit, termiinit ja korkotermiinit

Futuureilla tai termiineillä tapahtuvaan kaupankäyntiin liittyy sitoumus kohde-etuutena olevan arvopaperin tai hyödykkeen ostamisesta tai myynnistä toteutusajankohtana. Joissakin tapauksissa positio voidaan selvittää myös käteisellä. Futuurien ja termiinien tärkein ero on se, että futuurisopimukset arvostetaan ja selvitetään markkinahintaan päivittäin ja futuurien positiot voidaan sulkea sopimuksen juoksuaikana. Futuureissa käytetään lisäksi yksinkertaistettua vakuuslaskentaa ja selvitystä (T+1). Futuurien ja termiinien riskitaso on korkea.

Futuuri- ja termiinikaupassa usein käytettävä vipuvaikutus tarkoittaa sitä, että pienellä panoksella voi saada suuret voitot tai kärsiä suuret tappiot. Se tarkoittaa myös sitä, että pienikin muutos voi aiheuttaa suhteellisesti paljon suuremman muutoksen sijoituksen arvossa, mistä voi aiheutua sijoittajalle voittoa tai tappiota. Futuuri- ja termiinisopimuksia koskee vakuuden asettamisvelvollisuus, jonka vaikutuksiin, erityisesti vakuusvaatimuksiin, sijoittajien on syytä perehtyä. Ne tarkoittavat sitä, että kaikkien pörssissä kaupattavien ja useimpien OTC-markkinoilla kaupattavien futuurien ja termiinien hinta lasketaan päivittäin ja sijoittajan on maksettava mahdolliset tarvittavat lisävakuudet. Muussa tapauksessa vastapuoli voi irtisanoa sopimuksen.

Optiot

Optio tarkoittaa oikeutta, mutta ei velvollisuutta, ostaa tai myydä arvopaperi sovittuun hintaan eli toteutushintaan etukäteen määritettynä päivänä tai sitä ennen. Optio voi olla osto-optio tai myyntioptio.

Osto- ja myyntioptioiden ostaminen: Osto-optio antaa haltijalleen oikeuden, mutta ei velvollisuutta, ostaa kohde-etuutena olevat arvopaperit tai muut hyödykkeet määrättyyn hintaan tulevaisuudessa. Myyntioptio antaa haltijalleen oikeuden myydä kohde-etuutena olevat arvopaperit tai hyödykkeet määrättyyn hintaan tulevaisuudessa. Option ostohintaa kutsutaan preemioksi. Se kuvastaa option toteuttamisoikeuden hintaa silloin, kun optio tuottaa voittoa. Optioiden ostaminen on vähemmän riskialtista kuin myyminen, sillä jos kohde-etuutena olevan arvopaperin tai hyödykkeen arvo kehittyy negatiivisesti, option voi jättää toteuttamatta. Suurin mahdollinen tappio rajoittuu preemioon sekä välityspalkkioon tai muihin mahdollisiin transaktiomaksuihin. Jos sijoittaja kuitenkin ostaa osto-option futuurisopimukseen ja toteuttaa sen myöhemmin, myös futuuri on ostettava.

Osto- ja myyntioptioiden myynti: Osto- tai myyntioption myyntiin tai asettamiseen liittyy merkittävästi suurempi riski kuin optioiden ostamiseen. Option myyjä tai asettaja voi joutua asettamaan vakuuden position säilyttämiseksi, ja tappiot voivat ylittää saadun preemion reilusti. Option asettaja sitoutuu ostamaan tai myymään kohde-etuutena olevan arvopaperin tai muun hyödykkeen, jos optio toteutetaan asettajaa vastaan, huolimatta siitä, miten markkinahinta on muuttunut toteutushintaan nähden.

Jos option myyjä omistaa ennestään kohde-etuutena olevan hyödykkeen, jonka hän on sitoutunut myymään (”katettu osto-optio”), riski on pienempi. Jos myyjä ei omista kohde-etuutena olevaa hyödykettä (”kattamaton osto-optio”), riski voi olla rajaton. Vain kokeneiden henkilöiden tulisi harkita kattamattomien optioiden myyntiä tai asettamista. Sovellettaviin ehtoihin ja mahdollisiin riskeihin on aina tutustuttava huolellisesti etukäteen. Asetettavan option lajista riippuen markkinariski voi olla suurempi kuin muissa rahoitustuotteissa. Optioihin vaikuttavat yleensä kaikki riskejä käsittelevässä luvussa esitellyt tärkeimmät riskit.

Hinnanerosopimukset

Joitakin johdannaisia kutsutaan hinnanerosopimuksiksi. Näitä voivat olla pörssissä kaupattavat optiot ja futuurit sekä muun muassa osake-, valuutan- ja koronvaihtosopimukset. Toisin kuin muiden futuurien yhteydessä, hinnanerosopimuksen selvityserot suoritetaan käteismaksuina eikä fyysisten hyödykkeiden tai arvopaperien toimituksena. Hinnanerosopimuksiin tehtäviä sijoituksia koskevat samat riskit kuin futuuri- ja optiosijoituksia (ks. edellä). Hinnanerosopimuksilla tapahtuvaan kaupankäyntiin voi sisältyä myös vakuuden asettamisvelvollisuus.

Vaihtosopimukset

Vaihtosopimus on kahden osapuolen välinen yksityisesti neuvoteltu sopimus maksuvirtojen vaihtamisesta määritetyin väliajoin (maksupäivinä) sopimuksen sovittuna voimassaoloaikana (maturiteettina).

Koronvaihtosopimus on sopimus laskennalliselle pääomalle laskettujen koronmaksuvirtojen vaihtamisesta määritetyin aikavälein (maksupäivinä) sopimuksen voimassaoloaikana. Osapuolten sitoumukset lasketaan käyttämällä erisuuruista korkoa. Koronvaihtosopimuksen nimellispääoma ei muutu. Vaikka vakioituja vaihtosopimuksia ei ole, tavallisessa vaihtosopimuksessa (”plain vanilla”) toisen osapuolen korko on kiinteä ja toisen vaihtuva. Koronvaihtosopimuksiin kohdistuu korko- ja luottoriski sekä selvitysriski.

8. JOUKKOVELKAKIRJALAINAT

Joukkovelkakirja on asiakirja, joka lasketaan liikkeeseen joukkovelkakirjalainan yhteydessä. Lainanottaja eli joukkovelkakirjalainan liikkeeseenlaskija myy joukkovelkakirjan lainanantajalle käteissuoritusta vastaan. Joukkovelkakirja on siis liikkeeseenlaskijan velkasitou-

TIETOJA RAHOITUSVÄLINEISTÄ JA NIIHIN LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ

mus. Liikkeeseenlaskija sitoutuu maksamaan velan joukkovelkakirjan haltijalle määritettyinä ajankohtina. Tyypillinen joukkovelkakirjalaina velvoittaa liikkeeseenlaskijan maksamaan kuponkikorkoa lainanantajalle. Joukkovelkakirjalainan erääntyessä lainanottaja eli liikkeeseenlaskija maksaa joukkovelkakirjan nimellishinnan lainanantajalle. Joukkovelkakirjalainoja on monenlaisia. Useimmat ovat kuponkilainoja, mutta myös nollakuponkilainat ovat yleisiä. Nollakuponkilainoille ei makseta korkoa, vaan lainanantajalle maksetaan nimellishinta lainan eräännyttyä. Koska kuponkikorkoa ei suoriteta ennen laina-ajan päättymistä, nollakuponkilainoja myydään yleensä huomattavasti alle nimellisarvon riskin kompensoimiseksi. Joukkovelkakirjalainoja laskevat liikkeeseen valtiot, julkisyhtiöt ja yritykset.

Koska joukkovelkakirjalainan kuponkikorko ja pääoma maksetaan tulevaisuudessa, joukkovelkakirjan arvo määräytyy sen mukaan, millaiseksi sijoittaja arvioi rahan arvon kehityksen nykyarvoon verrattuna. Rahan nykyarvo puolestaan riippuu markkinakoroista. Nimelliskorko on riskittömän reaalikoron ja sen ylittävän preemion eli inflaation vaikutuksen summa. Koska joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskijoihin (niin valtioihin, julkisyhtiöihin kuin yrityksiin) liittyy aina riskejä, sijoituksen tuotto-odotuksessa on otettava huomioon myös muita joukkovelkakirjalainoille ominaisia riskitekijöitä, kuten luotto-, vero- ja likviditeettiriski.

Joukkovelkakirjalainoihin kohdistuu siis markkinakorkoriski. Joukkovelkakirjan arvo vaihtelee päivittäin käänteisesti korkoihin nähden. Kun markkinakorot nousevat, joukkovelkakirjan arvo yleensä laskee. Kun markkinakorot laskevat, joukkovelkakirjan arvo yleensä nousee. Joukkovelkakirjalainoihin vaikuttavat myös luotto-, markkina-, likviditeetti- ja valuuttariskit, kansainvälisiin sijoituksiin liittyvät riskit, vipuvaikutusriski sekä salkunhoitoriski.

Joukkovelkakirjalainan laatu perustuu ensisijaisesti liikkeellelaskijan kykyyn maksaa erääntynyt pääoma eräpäivänä sijoittajille. Valtion, kuntien ja suurten maksukykyisten yhtiöiden liikkeeseen laskemia joukkovelkakirjalainoja pidetään yleensä laadukkaina ja turvallisina. Maksukyvyltään epävarmempien pienten yritysten ja kehittyvillä markkinoilla toimivien julkisyhtiöiden tai paikallisten hallitusten liikkeeseen laskemia joukkovelkakirjalainoja pidetään yleensä vähemmän laadukkaina ns. high yield -lainoina. Niiden tuottomahdollisuudet ovat suuremmat, koska näihin välineisiin liittyy enemmän riskejä. Luokitukseltaan heikompiin high yield -lainoihin tehdyissä sijoituksissa hintavaihteluiden ja pääoman menettämisen riski on suurempi.

Joukkovelkakirjalainojen arvon vaihtelu riippuu myös joukkovelkakirjalainan juoksuajasta. Maturiteetiltaan lyhyiden joukkovelkakirjalainojen arvo on yleensä vakaa. Sijoittaja huomaa joukkovelkakirjalainan arvonmuutokset yleensä vasta siinä vaiheessa, jos hän joutuu myymään joukkovelkakirjansa pois ennen lainan erääntymistä, jolloin hänelle hyvitetään joukkovelkakirjan senhetkinen markkina-arvo. Joukkovelkakirjalainan herkkyyttä korkojen muutoksille mitataan yleisesti duraatiolla.

Yhdistelmäinstrumentit eli korit

Yhdistelmäinstrumentteihin, kuten joukkovelkakirjalainaan ja siihen yhdistettyyn warranttiin, kohdistuu molempia tuotteita koskeva riski. Niinpä yhdistelmäinstrumentteihin voi kohdistua suurempi riski kuin yhdistelmän muodostaviin yksittäisiin välineisiin. Jotkin yhdistelmäinstrumentit voivat kuitenkin sisältää riskejä eliminoivia ominaisuuksia, kuten pääomasuojattuja rahoitusvälineitä.

Sijoitustuotteiden (kuten osakkeiden tai indeksien) korin arvoon voi vaikuttaa siihen sisältyvän referenssiomaisuuden määrä ja laatu. Yleensä jos kori sisältää useiden liikkeeseenlaskijoiden tai indeksien referenssiomaisuutta, referenssiomaisuuden arvon muutokset vaikuttavat vähemmän korin arvoon kuin siinä tapauksessa, että kori sisältää vähemmän referenssiomaisuutta tai tiettyjä referenssiomaisuuseriä painotetaan enemmän. Lisäksi jos korin referenssiomaisuus keskittyy tietylle toimialalle, kyseiseen toimialaan liittyvät taloudelliset, rahoitukselliset ja muut tekijät vaikuttavat korin arvoon enemmän kuin siinä tapauksessa, että korin referenssiomaisuus on hajautettu eri toimialoille, joihin vaikuttavat erilaiset taloudelliset, rahoitukselliset ja muut tekijät tai joihin nämä tekijät vaikuttavat eri tavoin.

9. SIJOITUSRAHASTO

Sijoitusrahasto kerää sijoittajien pääoman yhteen ja sijoittaa sen etukäteen määritetyn sijoitustavoitteen mukaisesti. Sijoitusrahastoja hallinnoivat rahastoyhtiöt, jotka noudattavat toiminnassaan niitä koskevia lakeja ja sääntöjä ja joiden toimintaa valvoo Finanssivalvonta. Rahastoyhtiö sijoittaa keräämänsä pääoman säännöissään määritellyllä tavalla erilaisiin arvopapereihin (yleensä osakkeisiin tai joukkovelkakirjoihin). Sijoitusrahastoon sijoittaminen tarkoittaa sitä, että asiakas ostaa sijoitusrahaston osakkeita (tai osuuksia) ja hänestä tulee näin rahaston osuudenomistaja. Useimmissa sijoitusrahastoissa sijoittajat voivat lunastaa omistuksensa milloin tahansa. Lunastussäännöt on selostettu rahastoesitteessä.

Sijoitusrahastojen etuja ovat riskin hajauttaminen ja asiantunteva varojen hoito. Muita sijoitusrahastojen etuja ovat monipuolisuus, likviditeetti ja helppo sijoittaminen, mutta toisaalta rahastot perivät palveluistaan maksun ja sijoituksille on usein määritetty vähimmäissumma. Suljettua rahastoa kutsutaan usein harhaanjohtavasti sijoitusrahastoksi, vaikka se on pikemminkin sijoitusyhtiö eikä siten yleensä viranomaisvalvonnassa.

Sijoitusrahastoja on monentyyppisiä riippuen sijoitusrahaston sijoituspolitiikasta. Eri tyyppisiä sijoitusrahastoja ovat esimerkiksi korkorahastot, osakerahastot, yhdistelmärahastot, rahastojen rahastot, alueelliset rahastot, toimialarahastot, hedge-rahastot, indeksirahastot ja kansainväliset rahastot. Sijoitusrahastoissa voi olla sekä tuotto- että kasvuosuuksia. Sijoitusrahaston tuotto allokoidaan ja maksetaan tuotto-osuuksien omistajille. Jos kyse on kasvuosuuksista, ei kasvuosuuksien osuudenomistajille makseta tuottoa, vaan kasvuosuuksille kuuluva tuotto lisätään kasvuosuuksien arvoon, ja uudelleen sijoitetaan kasvuosuuksien arvon kasvattamiseksi.

Rahastot voidaan jakaa myös UCITS-rahastoihin ja muihin kuin UCITS-rahastoihin. UCITS-rahastot noudattavat sijoitusrahastodirektiiviä, joka sisältää tiettyjä sijoi-tusten ja riskien hajauttamista koskevia määräyksiä. Suomalaisia ja muunmaalaisia UCITS-rahastoja voidaan vapaasti markkinoida Euroopan talousalueella (ETA). Jotkin rahastot, kuten vaikkapa hedge-rahastot tai kehittyville markkinoille sijoittavat erikoissijoitusrahastot voivat poiketa UCITS-standardeista, joten ne ovat riskialttiimpia. Tämä on syytä pitää mielessä rahastokohdetta valittaessa. Rahaston esitteessä on tiedot siitä, onko kyseessä UCITS- vai muu rahasto.

Sijoitusrahastoihin liittyy riskejä. Jotkin sijoitustuotteet ovat riskialttiimpia kuin toiset. Esimerkiksi osakkeisiin ja rahamarkkinavälineisiin sijoittaviin rahastoihin vaikuttavat markkinahintojen ja lainsäädännön muutokset, taloudellinen tilanne sekä epäsuotuisat poliittiset ja taloudelliset tekijät. Myös korko- ja suhdannevaihtelut sekä verosäännöt ja lait voivat vaikuttaa sijoituksen tuottoon. Ulkomaisiin yhtiöihin, high yield -lainoihin, kehittyville markkinoille, voimakkaan kasvun rahastoihin, hajauttamattomiin/keskitettyihin rahastoihin ja pienten sekä keskisuurten yritysten osakkeisiin tehtäviin sijoituksiin liittyy lisäksi joitakin riskejä, joita on käsitelty rahasto-esitteissä. Joukkovelkakirjalainasijoituksiin kohdistuu korkoriski; toisin sanoen koron noustessa joukkovelkakirjojen hinta ja siten myös pitkän koron rahaston arvo voi laskea ja sijoittaja voi menettää sijoittamansa pääoman arvon.

Pitkän koron rahastot

Pitkän koron rahastoilla ei ole kiinteää maturiteettia tai määritettyä koronmaksuaikataulua, koska kohdeetuutena olevia joukkovelkakirjalainoja ostetaan ja myydään toissijaisilla markkinoilla jatkuvasti. Tämän vuoksi pitkän koron rahastot ovat erityisen herkkiä koronmuutosten vaikutuksille joukkovelkakirjalainojen hintoihin.

Pitkän koron rahastojen tuotto-odotukset määräytyvät paljolti korkojen yleisen kehityksen mukaan. Korkojen noustessa joukkovelkakirjalainojen arvo laskee, mikä puolestaan vaikuttaa rahaston tuottoon. Korkoriski on helpompi ymmärtää, jos tietää, mitä duraatio tarkoittaa. Duraatio on yksinkertaisesti tapa mitata pitkän koron rahaston herkkyyttä korkojen muutoksille. Pitkä duraatio tarkoittaa sitä, että rahasto on herkkä muutoksille.

Vaikka useimmat pitkän koron rahastot hajauttavat luottoriskiä, on silti syytä muistaa, että rahaston painotettu keskimääräinen luottoluokitus vaikuttaa rahaston volatiliteettiin. Luottoluokitukseltaan alhaisten joukkovelkakirjalainojen tuotto-odotus on korkea, mutta niiden volatiliteetti on suurempi. Joukkovelkakirjalainoja, joilla on hyvin alhainen sijoitusluokitus tai ei minkäänlaista luokitusta, kutsutaan myös roskalainoiksi. Niiden volatiliteetti on usein hyvin suuri.

Joidenkin pitkän koron rahastojen volatiliteetti voi olla pienempi kuin osake- tai yhdistelmärahastojen, mutta samalla niiden tuottopotentiaali on yleensä vastaavasti pienempi. Niihin kohdistuu tappioriski esimerkiksi siinä tapauksessa, että joukkovelkakirjalainan

TIETOJA RAHOITUSVÄLINEISTÄ JA NIIHIN LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ

liikkeeseenlaskija ei pysty maksamaan lainaa takaisin tai korkojen muutokset muuttavat joukkovelkakirjojen hintaa.

Yhdistelmärahasto
Yhdistelmärahasto sijoittaa varoja osakkeisiin, joukkovelkakirjalainoihin ja rahamarkkinavälineisiin (käteinen) määritettyjen tavoitteiden mukaisesti. Yhdistelmä- eli hybridirahastot yhdistävät kasvu- ja tuottotavoitteet sijoittajia varten tekemällä sijoituksia sekä osakkeisiin että joukkovelkakirjalainoihin. Hajauttamalla sijoitukset rahasto voi suojautua osakemarkkinoiden laskusuhdanteiden vaikutuksilta. Toisaalta sen tuotto-odotus on pienempi kuin esimerkiksi puhtaan osakerahaston tuotto markkinoiden nousukaudella.

Yhdistelmärahaston riskit ovat varsin pienet, koska osake-, joukkovelkakirjalaina- ja käteissijoitusten riskitaso on erilainen. Yhdistelmärahasto sopiikin useimmiten riskejä karttaville sijoittajille. Yhdistelmärahastoihin kohdistuva riski määräytyy sijoituskohteiden suhteellisen osuuden ja keskinäisten vaikutusten mukaan.

Osakerahasto
Osakerahastot sijoittavat varoja pääasiassa osakkeisiin, yleensä kantaosakkeisiin. Sijoituskohteiksi valitaan yleensä osakkeita, joiden tuotto on pitkällä aikavälillä ollut keskimääräistä parempi, mutta osakkeiden kurssivaihtelu on usein ollut suurempi kuin joukkovelkakirjalainojen ja käteisvastikkeiden. Osakerahastot voivat hajauttaa sijoituksia erilaisiin osakelajeihin. Ne voivat kuitenkin olla herkkiä vaihtelulle, ja osakkeiden hinnat voivat muuttua merkittävästi suuntaan tai toiseen päivätasolla.

Kaikkiin osakerahastoihin kohdistuu riskejä, jotka aiheutuvat esimerkiksi osakkeita liikkeeseen laskeneiden yhtiöiden taloudellisesta tilasta sekä yleisestä talous- ja markkinatilanteesta. Eri osakelajeihin liittyy erilaisia riskejä. Esimerkiksi pieniin tai keskisuuriin yrityksiin sijoittaviin rahastoihin kohdistuu ylimääräinen riski, koska sijoitusten tuottoa ei voi ennakoida. Yritykset voivat kärsiä merkittäviä tappioita, joiden seurauksena osakekurssit voivat vaihdella. Myös toimialarahastoihin liittyy riskejä, koska sijoitukset keskittyvät tiettyyn markkinoiden osaan. Osakerahaston arvoon vaikuttavia riskejä ovat lisäksi sijoituskohteena olevia yrityksiä koskevat uutiset, talouden kehitys ja korkojen muutokset, samoin hintavaihtelu, markkinamekanismien muutokset ja ulkoiset tekijät, jotka voivat aiheuttaa muutoksia osakekursseihin.

Hedge-rahastot
Hedge-rahastot käyttävät riskialttiita tekniikoita, kuten lainanottoa, lyhyeksimyyntiä, velkavivun käyttöä, automatisoituja kaupankäyntimenetelmiä, vaihtosopimuksia, arbitraasistrategioita ja johdannaisia ja pyrkivät siten saavuttamaan merkittävää tuottoa sijoituksille. Hedge-rahastojen toiminta on usein vähemmän sääntelyä kuin muiden sijoitusrahastojen toiminta, joten niillä on mahdollisuus asettaa aggressiivisia sijoitustavoitteita. Hedge-rahastot voivat käyttää monenlaisia sijoitusstrategioita. Ne voivat olla myös rekisteröimättömiä, yksityisesti omistettuja ja hallinnoituja, korkean riskitason varallisuuskokonaisuuksia (ei laissa säänneltyjä sijoitusrahastoja), jotka on suunnattu varakkaille ja kokeneille sijoittajille.

Rahamarkkinarahasto
Rahamarkkinarahasto on turvallinen sijoituskohde, jossa sijoitukset voidaan helposti muuttaa käteiseksi. Riskit ovat vähäiset ja tuotto-odotukset verrattain pienet. Toisin kuin pankkitilin tuottoa, rahamarkkinarahastojen tuottoa ei voida taata, vaikka niihin sisältyvä riski on pienempi.

Rahastojen rahasto
Rahastojen rahasto sijoittaa varoja muihin rahastoihin. Rahastojen rahastoja on erilaisia, ja niiden riskeihin ja tuotto-odotuksiin vaikuttavat sijoituskohteina olevat rahastot. Rahastojen rahastoissa on huomattava, että kokonaispalkkio näissä muodostuu rahastojen rahastosta sekä alla olevien rahastojen palkkioista.

ETF-rahastot
ETF-rahastot ovat pörssinoteerattuja rahastoja, joilla voi käydä kauppaa osakkeiden tapaan. Päinvastoin kuin perinteisillä sijoitusrahastoilla on ETF-rahastoilla olemassa osto- ja myyntinoteeraus, joka päivittyy jatkuvasti voimassa olevien tarjousten perusteella pörssin kaupankäyntiaikana.

ETF-sijoituksiin liittyvät yleisesti kaikki rahastosijoittamiseen liittyvät riskit. Lisäksi tulee huomioida muun muassa seuraavat riskitekijät ETF-sijoituksissa:

- *Markkinariski* syntyy ETF-rahaston sijoituskohteiden hintavaihteluista. ETF-rahaston arvo voi laskea tai se voi teoriassa menettää arvonsa kokonaan, jos ETF-kohde-etuudet menettävät arvonsa kokonaisuudessaan. Hintavaihtelut ETF-tuotteilla voivat olla suurempia kuin yksittäisen ETF-kohde-etuuden hinnanmuutos, koska ETF-rahaston sijoituskohteet eivät välttämättä vastaa tarkasti ETF-rahaston kohdemarkkinan koostumusta
- *Likviditeettiriski* on ajankohtainen etenkin ETF-rahastoilla, jotka sijoittavat lividiteetiltään heikoille markkinoille tai markkinoille, jossa sijoituskohteiden päivittäinen likviditeetti vaihtelee voimakkaasti markkinatilanteesta riippuen
- *Valuuttakurssiriski* on mukana ETF-sijoituksissa rahaston kohde-etuusmarkkinoiden valuutan ja ETF-rahaston noteerausvaluutan erojen kautta
- *Vastapuoliriski* ETF-rahastoilla liittyy ETF-rahaston liikkeeseenlaskijana toimivaan yhtiöön. Ennen sijoituspäätöksen tekemistä sijoittajan on syytä tutustua ETF-rahaston rahastoesitteeseen tutustuakseen ko. tuotteeseen ja sen liikkeeseenlaskijaan liittyviin riskeihin. ETF-rahasto ei välttämättä omista suoraan rahaston kohde-etuutena olevia arvopapereita, vaan liikkeeseenlaskija on voinut asettaa vakuuden tai omistaa kohde-etuuden välillisesti johdannaissopimusten kautta.

ETF-tuotteissa voi olla niiden rakenteen vuoksi moninkertaiset tuotto- ja tappiomahdollisuudet verrattuna suorien sijoitusten kohde-etuuksiin.

10. VAIHTOEHTOISET SIJOITUSTUOTTEET

Markkinoilla on tarjolla monenlaisia räätälöityjä sijoitustuotteita. Monet niistä ovat sijoittajia varten koottuja erilaisten rahoitusvälineiden yhdistelmiä. Tuotteet määritellään usein toisesta arvopaperista (mukaan lukien joukkovelkakirjalainasta), arvopaperikorista, indeksistä, hyödykkeestä tai valuutasta johdetuiksi tai siihen perustuvaksi arvopaperiksi. Tuotteita on yleensä kahdentyyppisiä: kasvutuotteita, joissa mahdollinen tuotto on johdettu kohde-etuuden kehityksestä sekä tuotteita, joiden tuotto on ennalta määritelty. Molemmantyyppisissä tuotteissa sijoitettu pääoma voi lisäksi olla suojattu tai siihen voi kohdistua riski. Esimerkkejä vaihtoehtoisista sijoitustuotteista ovat osake-, indeksi- tai hyödykesidonnaiset joukkovelkakirjalainat, vakuudelliset velkasitoumukset, vaihtovelkakirjalainat ja luottoriskinvaihtosopimukset. Näiden tuotteiden ominaisuudet ja riskit voivat olla samat kuin osakkeiden, joukkovelkakirjalainojen tai johdannaisten, riippuen kyseessä olevan tuotteen luonteesta. Lisätietoja tuotteisiin liittyvistä riskeistä on tuotteita koskevissa esitteissä, jotka jaetaan yleensä tällaisten tuotteiden liikkeeseenlaskun yhteydessä. Esitettä ei välttämättä jaeta toissijaisilla markkinoilla tapahtuvan kaupankäynnin tai private placementin yhteydessä.

11. OSAKELAINAUS

Osakelainaus tarkoittaa arvopaperien eli osakkeiden siirtämistä eli lainaamista kolmannelle osapuolelle määrätyksi ajaksi. Määräajan lopuksi osakkeet lainaan ottanut osapuoli palauttaa saman liikkeeseenlaskijan osakkeet ja samantyyppiset osakkeet takaisin lainanantajalle. Lainanottajan sitoumus vastaavanlaisten arvopaperien siirrosta turvataan vakuudella (joka siirretään yleensä omistusoikeuden siirtona markkinoiden vakiosopimusten mukaisesti). Kyseessä on kehittynyt kaupankäyntistrategia, johon sisältyy monia erityisriskejä ja sudenkuoppia. Osakelainaukseen liittyy luottoriski.

12. LYHYEKSI MYYNTI

Lyhyeksi myynti merkitsee, että rahoitusvälineen lainaaja, joka on samanaikaisesti myös sitoutunut myöhempänä ajankohtana palauttamaan samanlaisen rahoitusvälineen lainanantajalle, myy lainatut rahoitusvälineet. Myymällä rahoitusvälineet tiettynä myöhempänä ajankohtana, lainanottaja laskee, että saa hankittua rahoitusvälineet markkinoilta edullisemmin kuin hintaan, jolla hän myi ne. Jos hinta onkin noussut, lainaaja häviää, ja tappio voi voimakkaan hintojen nousun seurauksena olla hyvinkin suuri.

13. LAINOITUS

Rahoitusvälineitä voidaan monissa tapauksissa ostaa osittain lainapääomalla. Koska sekä oma että lainattu pääoma vaikuttaa tuottoon, on lainarahoituksella mahdollisuus suurempaan tuottoon kuin pelkällä omalla pääomalla, jos sijoitus kehittyy positiivisesti. Jos ostettujen rahoitusvälineiden kurssikehitys on negatiivista, säilyy velvollisuus kuitenkin velan maksuun ennallaan, kun samalla kurssilasku syö omaa pääomaa vastaavalla summalla. Niinpä kurssien laskiessa voi oma pääoma hävitä osittain tai kokonaan samalla, kun velka joudutaan maksamaan kokonaan tai osittain takaisin käyttämällä rahoitusvälineen myynnistä saatuja varoja. Velka joudutaan maksamaan, vaikka myyntitulot eivät kattaisikaan koko velkaa. Lainapääomalla sijoittamista harkitsevan tulee aina arvioida kykyään maksaa velka takaisin riippumatta lainapääomalla tehdyn sijoituksen kehityksestä.